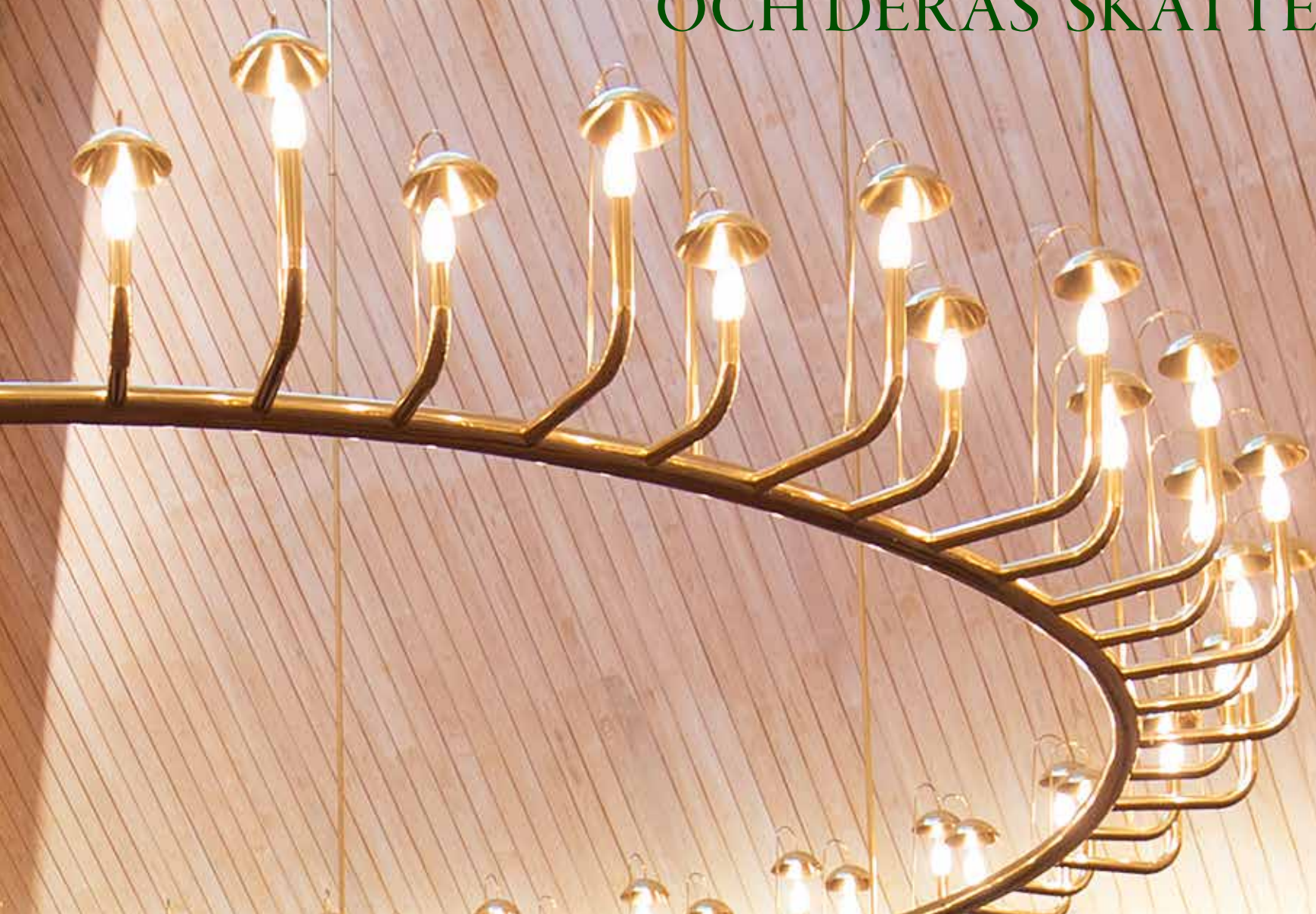

INGER BERGGRÉN
PER BERGGRÉN

KYRKORNA I KARLSTADS PASTORAT OCH DERAS SKATTER

FÖRSAMLINGARNA I KARLSTADS PASTORAT

ALSTER-NYEDSBYGDENS FÖRSAMLING

Alsters kyrka
Nyeds kyrka
Älvsbacka kyrka

KARLSTADS DOMKYRKOFÖRSAMLING

Domkyrkan
Herrhagskyrkan
Råtorpskyrkan
Vikenkyrkan

NORRSTRANDS FÖRSAMLING

Kronoparkskyrkan
Kroppkärrskyrkan
Norrstrandskyrkan
Rudskyrkan

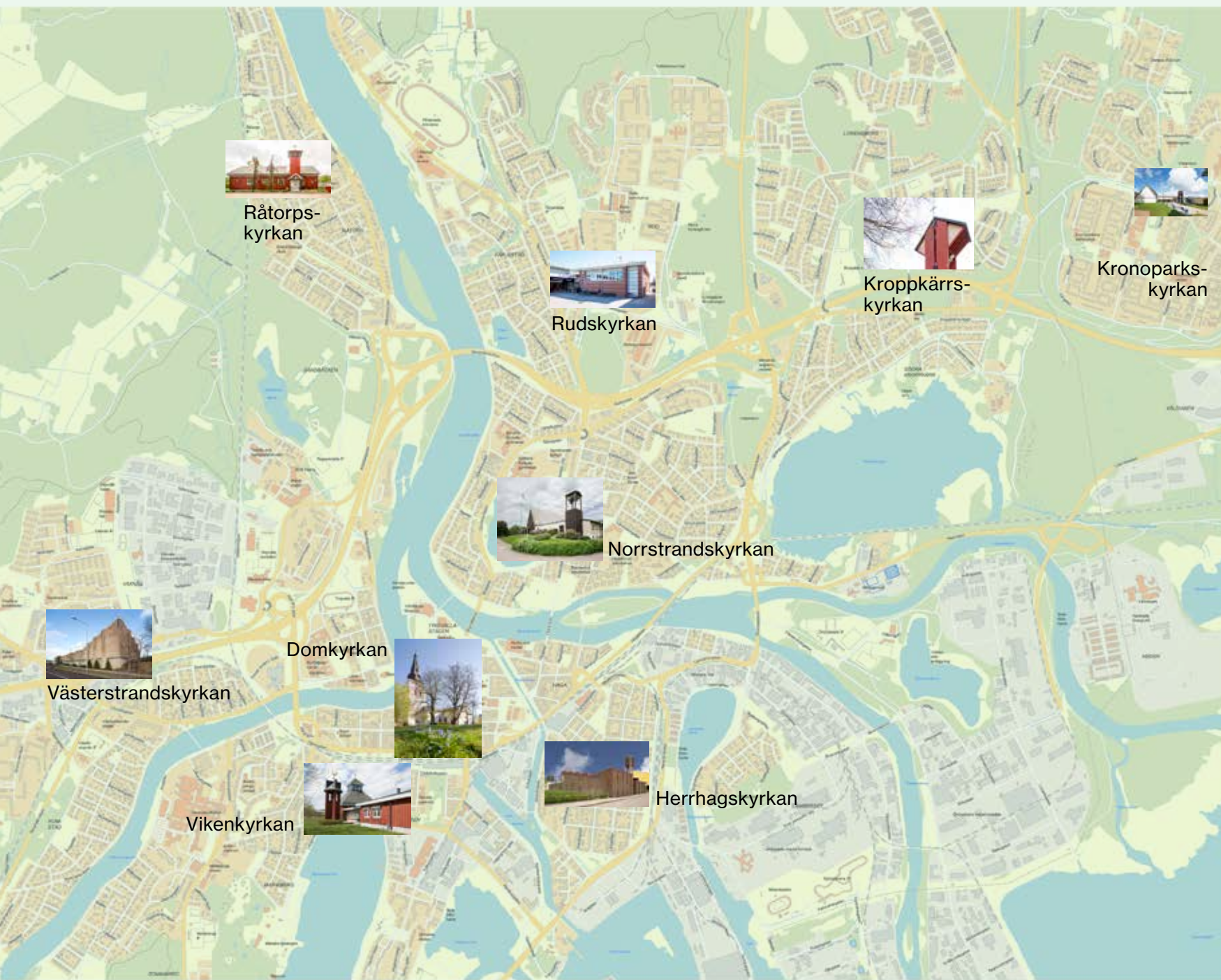
VÄSE-FÅGELVIKS FÖRSAMLING

Väse kyrka
Östra Fågelviks kyrka

VÄSTERSTRANDS FÖRSAMLING

Västerstrandskyrkan

Råtorps-
kyrkan

Rudskyrkan

Kroppkärss-
kyrkan

Kronoparks-
kyrkan

Norrstrandskyrkan

Västerstrandskyrkan

Domkyrkan

Vikenkyrkan

Herrhagskyrkan

KYRKORNA I KARLSTADS PASTORAT OCH DERAS SKATTER

INGER BERGGRÉN
PER BERGGRÉN

KYRKORNA I KARLSTADS PASTORAT OCH DERAS SKATTER

Text, bilder och layout Inger och Per Berggrén

Förlag Per Berggrén

Tryckt på Strokirk-Landströms AB 2017

Bilden på bokens pärmar: Ljusringen i Vikenkyrkan

ISBN 978-91-982491-3-2

INNEHÅLL

5	FÖRORD	71	NORRSTRANDS FÖRSAMLING
7	VARFÖR HAR VI EN KYRKA?	73	Kronoparkskyrkan
9	KARLSTADS PASTORAT	77	Kroppkärrskyrkan
11	ALSTER-NYEDSBYGDENS FÖRSAMLING	81	Norrstrandskyrkan
13	Alsters kyrka	89	Rudskyrkan
21	Nyeds kyrka	95	VÄSE-FÅGELVIKS FÖRSAMLING
29	Älvsbacka kyrka	97	Väse kyrka
37	KARLSTADS DOMKYRKOFÖRSAMLING	107	Östra Fågelviks kyrka
39	Domkyrkan	115	VÄSTERSTRANDS FÖRSAMLING
53	Herrhagskyrkan	117	Västerstrandskyrkan
59	Råtorpskyrkan	126	FÖRFATTARNAS REFLEKTIONER
65	Vikenkyrkan	127	KÄLLOR

När Karlstads pastorat bildades år 2014 kom det att omfatta huvuddelen av Karlstads kommun och fjorton kyrkor ingick. Dessa är alla unika på sitt sätt. Några har en historia som går tillbaka till medeltiden med antika skatter. Andra är moderna och försedda med nya föremål tillverkade av nutida konstnärer.

Boken heter Kyrkorna i Karlstads pastorat och deras skatter. Skadegörelse och stölder innebär att de mest dyrbara föremålen ofta är inlåsta och därmed osynliga för kyrkornas besökare. Ett urval av dessa skatter beskrivs och visas i den här boken.

FÖRORD

Strax efter presentationen av boken *De vackra kyrkogårdarna i Karlstads pastorat* diskuterades i kyrkorådet i början av 2015 att eventuellt fortsätta med en bok om pastoratets kyrkor.

En bok om kyrkorna i pastoratet skulle vara ett gott komplement till kyrkogårdsboken och för framtida generationer i ord och bild beskriva kyrkorna och deras skatter.

Kyrkorådet ställde sig positivt till förslaget och medel beviljades. Uppdraget att producera boken gick till Förlag Per Berggrén. Per Berggrén har stått för bilder och layout. Hans hustru Inger, tidigare länsarkitekt och arkitekt för några av stadsdelskyrkorna, har skrivit texterna.

Utarbetandet av den här boken har skett i samråd mellan författarna, kyrkorådet i Karlstads pastorat samt representanter för församlingarna, som också har medverkat i urvalet av föremål.

Vi är glada över det fina och engagerade arbete som Inger och Per har lagt ner. Det är resultatet, *Kyrkorna i Karlstads pastorat och deras skatter*, som vi nu presenterar för er och hoppas att även ni kommer att uppskatta boken.

Karlstad i juni 2017
Harald Cohén
domprost

I den västra korsarmen i Domkyrkan sitter detta fönster med texten Den gåfva som Gud af nåd gifver är evigt lif i Kristus Jesus vår Herre, Rom kap 6 v 23.

VARFÖR HAR VI EN KYRKA?

Kyrkans uppgift som samfund är att förkunna evangelium. Ordet evangelium betyder *glatt budskap*. Budskapet handlar om Jesus som medlidare, befriare, upprättare och budbärare om allas lika värde. Detta berättas, gestaltas och manifesteras i gudstjänst, undervisning och mission och praktiseras i diakoni. Allt utgår från berättelserna i de fyra evangelierna i Bibeln om Jesu födelse, liv och verksamhet samt död och uppståndelse.

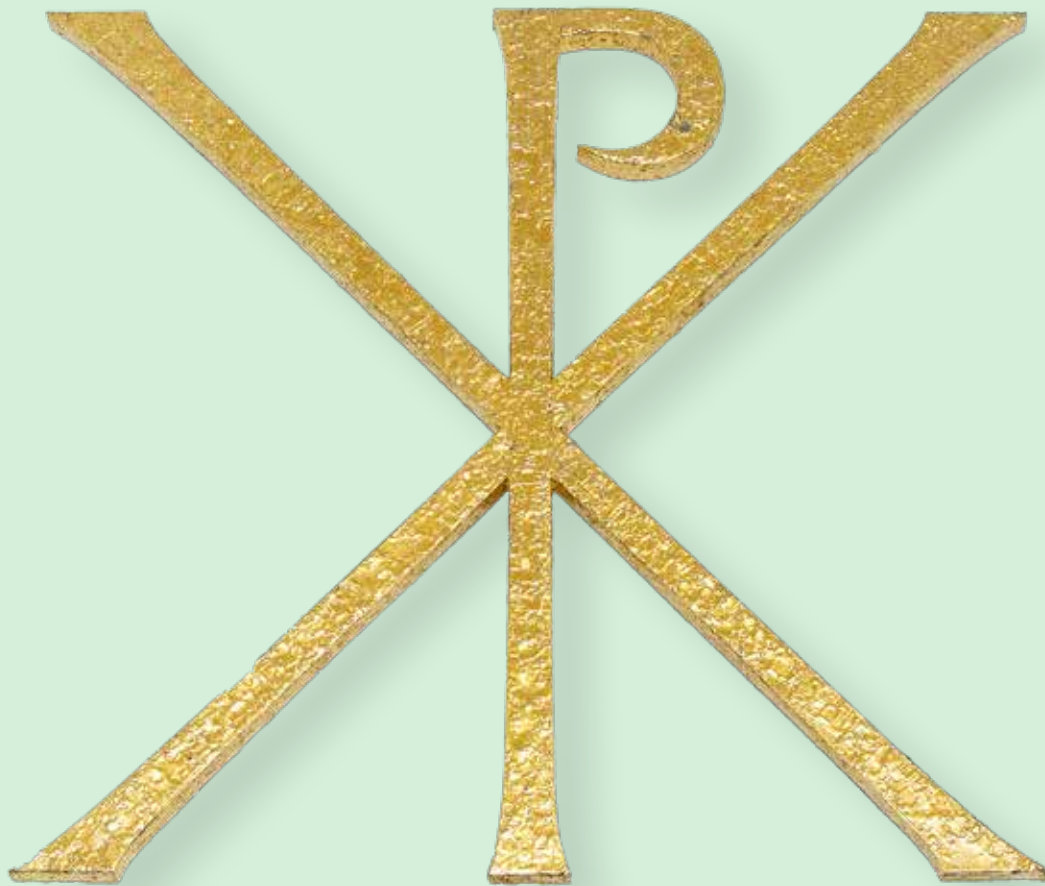
Den diakonala uppgiften handlar om att dela samhällets ansvar för den enskilde. Kyrkans verksamhet med evangeliet som grund syftar till att dels främja ge-

menskapen mellan människor, dels ge den enskilde stöd i krissituationer.

De heliga handlingarna, sakramenten, som delas ut i kyrkan är dop och nattvard. Dopet symboliserar tillhörighet och nattvarden gemenskap och delande.

Kyrkobyggnadens uppgift är att genom sin rymd kunna ta emot oss alla och att genom sin skönhet uppfylla sinnet och stämma till bön, tacksamhet, förundran, erinran, reflektion, uppfylldhet och gemenskap.

Kyrkan är en särskilt invigd plats. Den är helig, ett Guds rum och en förgård till himlen.

Kristusmonogrammet består av de grekiska bokstäverna C och H, de första två bokstäverna i Christós, vilket betyder **den smorde**.

KARLSTADS PASTORAT

Karlstads stift består av sex kontrakt. Ett av dessa är Domprosteriets kontrakt som också numera är lika med Karlstads pastorat. Pastoratet består av fem församlingar med fjorton kyrkor. Utöver de kyrkor som här presenteras är även Korsets kapell på Rudskyrkogården invigd som kyrka, men används huvudsakligen vid begravningar.

Karlstads pastorat sammanfaller till stora delar geografiskt med Karlstads kommun. Utöver Karlstads pastorat ingår även Grava församling och Nor-Segerstads församling i kommunen, men dessa båda hör till Södra Värmlands kontrakt. Karlstad är den största tätorten och här ligger även stiftets domkyrka.

Karlstads pastorat sträcker sig från Vänern i söder upp till skogstrakterna runt Älvsbacka i norr. Landskapstypen varierar från sjöland med uttorkade våtmarker i söder via jordbruks- och bergslagsbygder i de mellersta delarna till skogstrakter med norrländsk natur i norra delen av pastoratet.

Efter beslut i kyrkomötet år 2012 om ändrade strukturer i Svenska kyrkan ombildades dåvarande Karlstads kyrkliga samfällighet till ett pastorat, Karlstads pastorat, från och med år 2014. Pastoratet består av de fem församlingarna Alster-Nyedsbygdens församling, Karlstads domkyrkoförsamling, Norrstrands, Väse-Fågelviks och Västerstrands församlingar.

Detaljer i Nyeds kyrka.

ALSTER-NYEDSBYGDENS FÖRSAMLING

Alster-Nyedsbygdens församling ligger i nordligaste delen av Karlstads kommun och bildades 2006. Den är en sammanslagning av Alsters, Nyeds och Älvsbacka församlingar. De utgjorde fram till 2006 Nyeds pastorat.

Alsters kyrka är en del av kulturlandskapet i Alsterdalen. Nyeds kyrka ligger i samhället Molkom och Älvsbacka kyrka återfinns längst norrut. Naturen här uppe har inslag av norrländsk karaktär.

Alsters kyrka

Kyrkporten med årtalen
1693-1695.

Alsters kyrka, som är äldst i pastoratet, stod färdig 1696. En tidigare kyrka nämns redan 1380 i Västgötalagen.

Alster, som egen socken, omtalas i Gustav Vasas jordebok 1540. Då fanns det en kyrka cirka 300 meter längre österut. På den platsen finns idag en minnessten.

Den tidigare kyrkan ansågs på 1600-talet så förfallen att den inte kunde repareras. En insamling gjordes och den nuvarande kyrkan uppfördes på ängen söder om Alstrums gård. Anders Rank från Filipstad var byggmästare till denna.

Kyrkan är en träbyggnad i barockstil som utvändigt är klädd med spånpanel i både fasaden och på taket. Detta var ett vanligt material för byggnader i skogstrakter. Fasaden är färgad med Falu rödfärg medan taket är tjärbestruket. Plåtdetaljer är av koppar. Kyrkan har ett vidbyggt gravkor i sten för bruksfamiljen Kolthoff.

Hela Alsterdalen med Alsters kyrka och kyrkbyn runt denna är en viktig del av *Riksintresse för kulturmiljövård* enligt *Miljöbalken* och är välkänd som Frödingland.

Orgel i nyklassicistisk stil inköpt 1884 från E A Zetterqvist & son, Örebro.

Dopfunt i trä. Dopskål i tenn av B Martinsson, 1994.

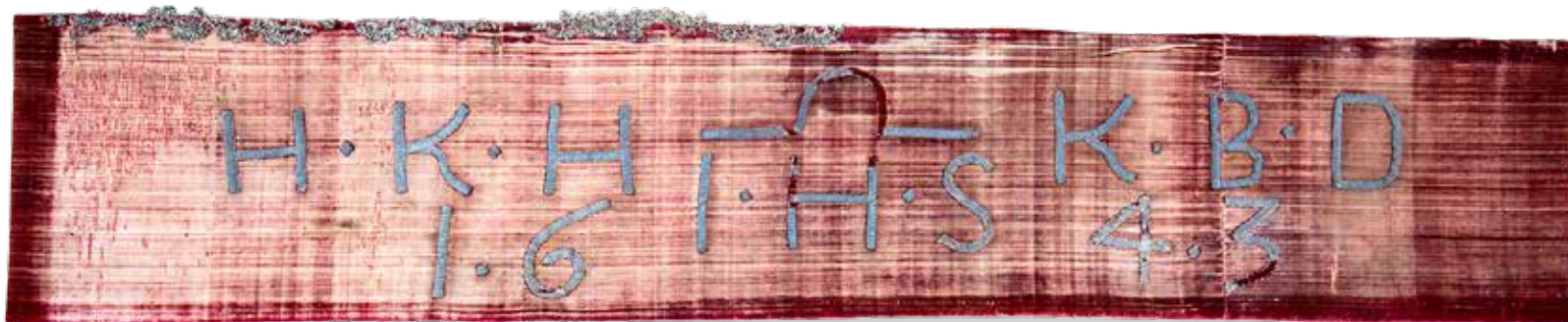
Predikstol i renässansstil från 1662, inköpt 1704 från Väse kyrka. Korskranket är från 1700-talet. Altaruppsats i provinsial barock, delar daterade 1643, stoffrad av mästare Brun, 1715.

Röd kollekthåv, 1976. Svart kollekthåv i damast.

Byster av makarna Kristina, död 1724, och Olof Kolthoff, död 1740, pryder korskranket.

Altarbrun med året 1643. Bokstäverna H K H betyder Henrik Kolthoff Hermansson och K B D betyder Kristina Bengtsdotter.

I min Faders hus finns många boningar. Vävnad av Greta Mörk, Karlstad, 1969. Ljusstakar i nysilver, 1978. Altarduk med knypplade spetsar, 1967. Överduk sydd av Ragnhild Olsson, Södra Forsnäs, 1967.

Vit skrud, 1958.

Klädsel till altardyna, broderad och skänkt av Anna Christina Berggrén, Forsnäs, 1815.

Stolor i de liturgiska färgerna, design Helena Bengtsson, Snårstad.

Dukat för nattvard. Skrud, antependium, kalkduk och bursa, design Helena Bengtsson, Snårstad, 2009.

Cuppa och paten i silver av Abraham Wirgman, 1722. Kanna i silver av Wilhelm Smedberg, 1780-talet.

Nattvardsservis i keramik av Steven Jones, 2000.

Smidd ljusstake, 1400-talet.

Brudkrona i förgyllt silver, 1947.

Ljusstakar i tenn, 1735.

Nyeds Kyrka

Nyeds kyrka var sockenkyrka i tidigare Nyeds socken. När Bergslagsbanan 1876 drogs fram förlades en station på gården Molkoms ägor som låg i Nyeds socken. Efter hand har samhällets centrum förskjutits till området runt järnvägsstationen och det heter numera Molkom.

Kyrkplatsen, som brukats sedan slutet av 1500-talet, ligger på en udde i Borssjön. Nuvarande kyrka från 1706 byggdes under ledning av byggmästare Måns Rank från Filipstad. Den är en barockkyrka i korsform

klädd med träspån på väggar och tak. Tornet är fristående. Interiören har under årens lopp varierat i såväl färgsättning som beklädnad.

Dagens interiör är resultatet av en renovering i mitten av 1950-talet. Då revs panelen bort, de bärande timmerväggarna frilades och lämnades omålade. En hel del andra förändringar gjordes och kyrkan kunde återinvigas den 4 december 1955. Ansvarig arkitekt för dessa sena förändringar var Åke E Lindqvist, Stockholm.

Predikstol i provinsiell barock av Börje Löfman, Mariestad, 1717.

Dopfund i trä med tak i samma form från 1700-talet med förgyllda dekorationer. Dopskålen, tillverkad 1955 av Rey Urban, är placerad i en skiva av marmor.

En av två ljusstakar i snidat trä.

Ljusstakar i tenn av Benjamin Cooper, 1729.

Karlstads stifts äldsta orgel från början av 1700-talet med tyskt ursprung har snidade blomsterdekorationer.

Oblatpress av Carl Örtendahl, Kristinehamn, 1714.

Epitafium tillhörigt Thomas Baltzar von Rappholt som var ägare till Molkoms bruk, 1748.

Altaruppsats i provinsiell barock från 1717 av Börje Löfman, Mariestad. Målningen är utförd 1718 av Johan Aurell den yngre. Kormatta av Agda Österberg, Ateljé Tre Bäckar, Varnhem, 1955.

Nattvardsservis i silver av Anders Ericson, 1976.

Brudkrona i förgyllt silver, 1983.

Kanna i nysilver. Oblatask i silver. Kalk och paten i förgyllt silver, 1740.

Vit skrud, Agda Österberg, 1930.

Grön skrud, Agda Österberg, 1956.

Älvsbacka kyrka

Målning på väggen i sakristian
av det gamla kapellet.

Brukspatron Henrik Kolthoff på Östanås bruk begärde hos Kungl. Majt. att få bygga ett kapell för sitt bruksfolk 1728. Det var lång väg till kyrkan i Nyed, som var församlingskyrka, och främst under vintern var det stora svårigheter att ta sig dit. Därför behövdes en kyrksal i närheten av bruket. Genom en Kungl. Resolution beviljades detta i nåder och en annexförsamling till Nyed bildades i Älvsbacka. Redan i maj 1728 började man bygga ett kapell i timmer.

År 1819 avskiljdes Älvsbacka från Nyed och blev egen församling. Kapellet blev då sockenkyrka. Tidigare hade man funderingar på att bygga en kyrka i sten, detta blev dock inte verklighet förrän 1924. Det gamla kapel-

let revs och en stenkyrka byggdes på platsen där kapellet stått. En gammal målning på väggen i sakristian visar kapellet. Kyrkobyggnaden gjordes efter ritningar av arkitekt Bror Almquist, Stockholm. Efter hand ändrades och kompletterades ritningarna av arkitekt Gustav Holmdahl, Stockholm.

Fasaden är putsat tegel och taket är belagt med skiffer från Grythyttans skifferverk. Från början var avsikten att även klockstapeln skulle byggas ny, men man bestämde sig för att behålla den gamla av trä från 1700-talet, som renoverades och som nu utgör porten till en del av kyrkogården.

Kyrkorummet, vy mot altaret.

Kyrkorummet, vy mot orgelläktaren.

Ljuskrone från Östanås herrgård i förgyllt trä, 1820-talet.

Predikstol av Gunnar Torhamn, Stockholm, 1924.

Hela altaret utfördes i samband med att kyrkan byggdes 1924. Altaruppsats av Gunnar Torhamn, som även har gjort de två pyramiderna vid altaret. Dessa har tidigare stått på fundamenten vid första bänkraden framme vid altaret.

Ljuskrona, 1700-talet.

Dopfund i trä av Göte Gustavsson, Järnskog. Dopljusstake av Agne Johansson, Ulvsby, målad av Anne-Charlotte Bergengren, Östanås.

Brudkrona i förgyllt silver, 1937.

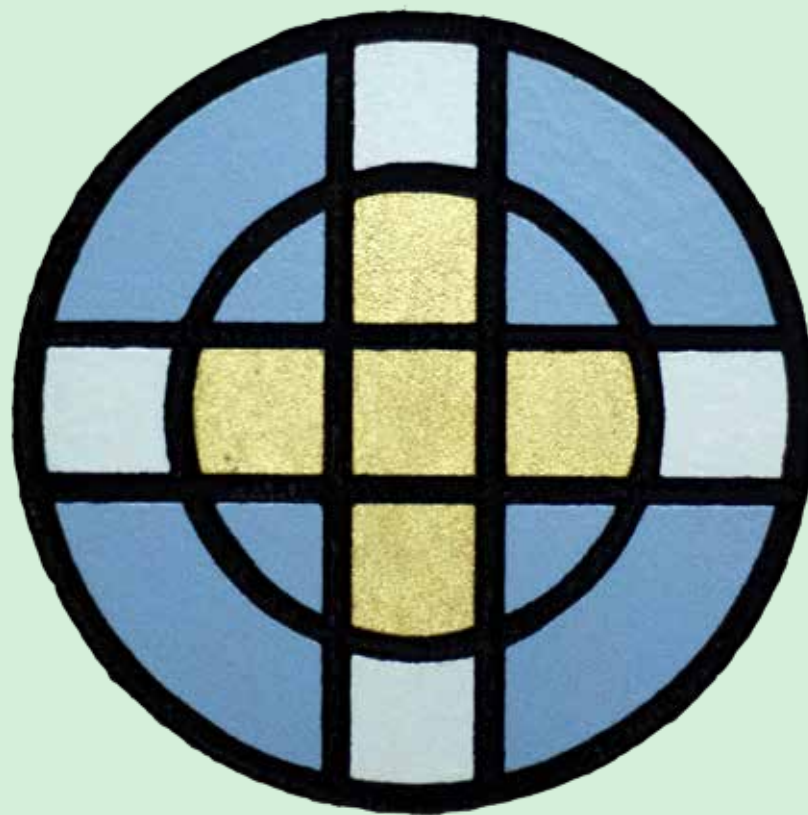
Kalk och paten i förgyllt silver av Niclas Warneck, 1700-talet. Vinkanna, 1836.

Kalk i silver med inskription skänkt till kyrkan 1924.

Bårtäcke, 1992, samt fram- och baksida på korkåpa av Kicki Jeschke, 2004.

Ett runt fönster sitter i väggen bakom vardera norra och södra läktaren i Karlstads domkyrka. På en tavla i gången utanför sakristian finns förebilden till fönstren. Denna har tidigare varit Domkyrkoförsamlingens logotype.

KARLSTADS DOMKYRKOFÖRSAMLING

Ursprungligen fanns i Karlstads centralort endast en församling. Men efter hand som kommunen vuxit har ytterligare församlingar bildats. Domkyrkoförsamlingen består i dag av centrala Karlstad. Domkyrkan är huvudkyrka och till församlingen hör dessutom Herrhagskyrkan, Råtorpskyrkan och Vikenkyrkan.

Karlstads domkyrka med Via sacra, den stenslagda gången som leder fram till kyrkporten.

Domkyrkan

Årtalet 1727 i kyrkans tak ovanför centralaltaret talar om när det första valvet och väggarna var uppmurade i den nya domkyrkan.

Karlstads första kyrkor låg vid Klarälven ungefär där Stadshotellet finns i dag men efter en förödande stadsbrand 1719 byggdes den nya domkyrkan på Lagberget. Härifrån syns den väl i stora delar av centrala staden.

När kyrkan byggdes tillkom också en kyrkogård runt byggnaden. Denna blev snabbt för liten och kunde inte utvidgas. Då anlades Västra kyrkogården och senare den Östra kyrkogården på Klarälvens norra strand. Dessa presenteras i boken *De vackra kyrkogårdarna i Karlstads pastorat*. Numera omges Domkyrkan av grusbelagda gångar och gräsmattor med trädplanteringar. På kyrkbacken återfinns två byster, en av biskop J A Eklund och en av superintendenten Sveno Elfdalius. Det finns också en stor stenhäll som talar om att här har funnits en begravningsplats.

Under årens lopp har många varit engagerade i bygande och förändringar av Domkyrkan. Jonas Fristedt, som var slottsbyggmästare och murarmästarålderman i Stockholm, stod för de ursprungliga ritningarna. Murarmästare Christian Haller med assistans av domkyrkosysslomannen Johan Hasselström och byggmästare Philip Eckel ansvarade för själva bygget. Murningsarbetet påbörjades 1724 och kyrkan invigdes 1730. På tornet står årtalet 1737. Det var det år då tornet var uppmurat.

Dagens kyrka präglas av de ombyggnader som gjorts under senare år och där den nyklassicistiska stilen med ljus interiör framhävs.

Domkyrkan presenteras utförligt i boken *Karlstads domkyrka* av Harry Nyberg och Per Berggrén. Bilderna i det här avsnittet är delvis hämtade ur denna bok.

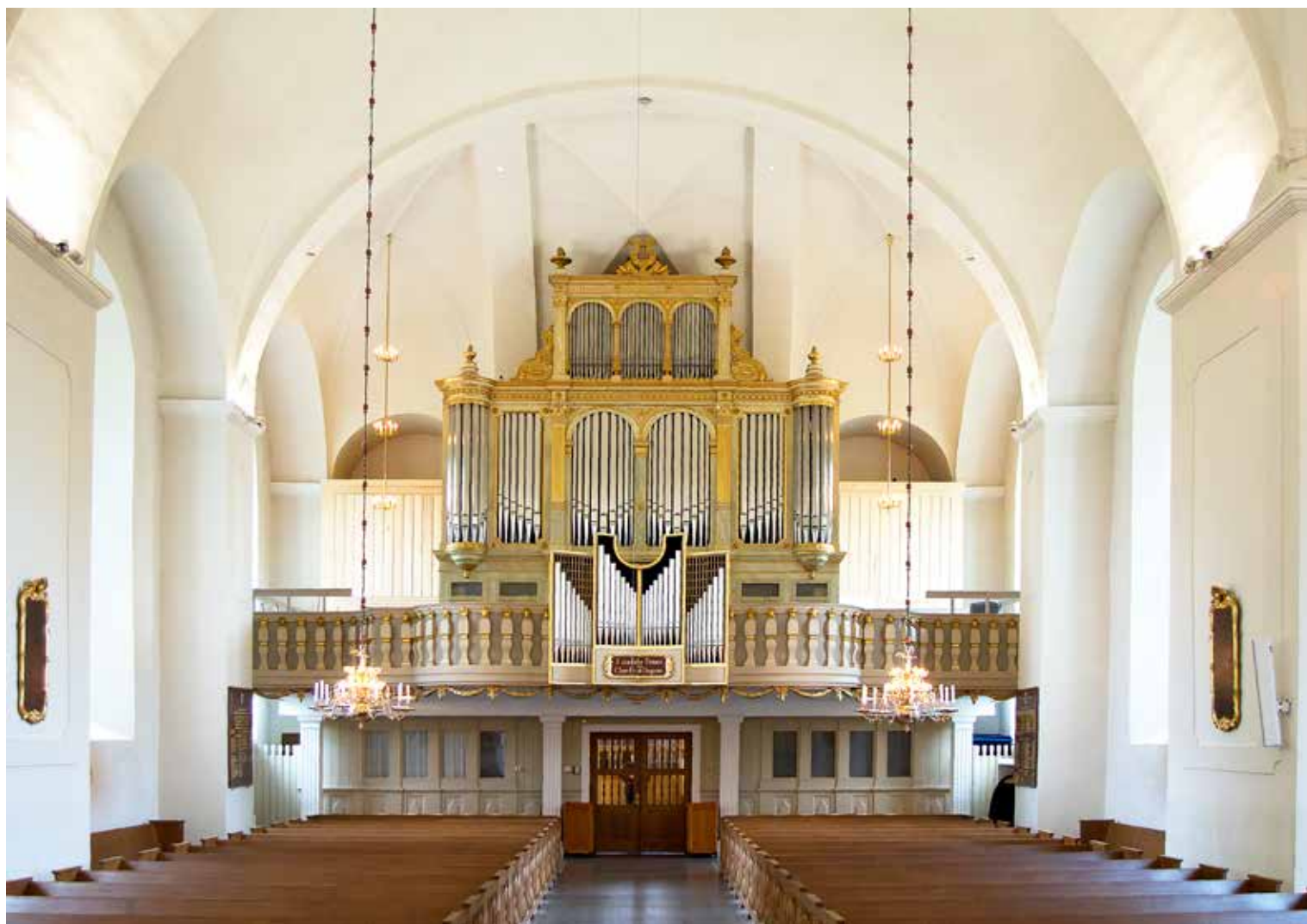

I domkyrkan finns två fönster av Reinhold Callmander. Dessa tillkom genom en insamling 1895 och sattes upp i koret. Vid renoveringen 1957 flyttades de till sakristian. Bilden på fönstret till vänster visar ängeln vid Jesu grav som förkunnar **Han är inte här, han är uppstånden**. På fönstret till höger syns **Jesu kamp i örtagården**.

Vid restaureringen 1916 försågs kyrkans fönster med färgat antikglas. Sex av dessa innehåller bibeltexter förmodligen valda av biskop J A Eklund. Detta fönster har texten **Min själ törstar efter Gud efter den levande Guden, Dav. Ps 42 v3**.

Läktarorgeln med 66 stämmor, fem manualer och pedal togs i bruk 1972. Orgelfasaden är från 1879. Efter en omfattande renovering och modernisering återinvigdes orgeln 2011. Den är nu Västsveriges största kyrkorgel med 4 569 ljudande pipor.

Predikstolen ritad av Erik Palmstedt, 1792.

Högaltaret av Erik Palmstedt, 1792. Korset och altaret är gjorda av Jean Baptiste Masreliez. Änglarna på ömse sidor är skapade av Johan Tobias Sergel.

Centralaltaret i Gotlandskalksten ritat av Curt von Schmalensee, 1968.
Altarbrunet skapat av Anna-Lisa Odelqvist-Kruse.

Uppenbarelse kapell. Triptyk av Yngve Norrby med ikonmålningar av Kjellaug Nordsjö, 1997.

Biskopsstolen var ursprungligen en gåva till Domkyrkan från vågmästare Kruskopf. Stolen iordningställdes till Gustaf III besök i Karlstad 1772.

Biskopsbänken avsedd för biskopen och hans familj ritad av Erik Palmstedt, 1794, är unik i Sverige.

På initiativ av biskop Esbjörn Hagberg inköptes Barnens altarskåp 2016. Detta har utvecklats i samarbete mellan Västerås stift och Västerås möbelsnickeri.

Barnens altarskåp innehåller alla de föremål som ett barn ser och kanske undrar över vid ett besök i kyrkan.

Korkåpa med tillhörande mitra skapad av Märta Afzelius, Ateljé Licism, Stockholm, överlämnades till biskop Arvid Runestam vid prästmötet 1947.

Vid kröningen av kung Adolf Fredrik och drottning Lovisa Ulrika i Storkyrkan i Stockholm den 26 november 1751 bar samtliga biskopar och superintendenter likadana korkåpor. Superintendenten i Karlstad Nils Lagerlöf bar denna som hade inköpts i Wien.

Korkåpa i brokad vävd med blommor i guldtråd skänkt av superintendenten Johanners Steuchius, 1710.

Brudkrona skänkt till Domkyrkan vid 200-årsjubileet 1930. Kronan är utförd i förgyllt silver med bergkristaller. Den är ritad av Oskar Jonsson, Karlstad, och tillverkad av Thure Ahlgren, Karlstad.

Ljussax med ställ, gjord av Niclas Warneck, mitten av 1700-talet.

Processionskors tillverkat 1990 och processionsstavar med ljusmanschetter från 2001 formgivna av Anna-Stina Åberg. Silverarbetet är utfört av Karl-Axel Karlsson.

Dopställ i nyklassicistisk stil, 1790-talet.

På grund av flera brandkatastrofer, där kyrkan allvarligt skadats, har de tre kyrkklockorna i Karlstads domkyrka gjutits om sju gånger mellan åren 1722 och 1913. På bilden ses mellanklockan som har texterna **Jag skall hafva dem hem igen till deras Guds hus, att de skola växa och förökas** och **Efter Karlstads brand den 2 juli 1865 gaf jag det första tecknet från helgedomen.**

Herrhagskyrkan

Redan 1923 föddes tanken att bygga en kyrka på Herrhagen. Det dröjde dock till hösten 1972 innan en kyrka stod färdig. En av de drivande krafterna bakom förverkligandet var den kände Karlstadsprofilen Sigurd Gustafsson.

Herrhagskyrkan är en del av Herrhagens centrum och granne med Herrhagsskolan. Kyrkan ritades av arkitektfirman Skanark och Inger Berggrén var ansvarig arkitekt för hela centrumanläggningen.

Kyrkorummet, vy mot koret.

Fyra handa sädesåker, vävd altartavla av Ethel Halvarsson, 1972.

Krucifix på altaret.

Kyrkskepp, den tremastade barken Idefjord.

Andens duva, kyrkfönster av Oskar Jonsson, 1974.

Brudkrona i silver och bergkristall av Stellan Molander, 1964.

Nattvardsservis i silver av Birger Haglund, 1963.

Dopklänning virkad i sytråd av Maja Ryberg, 1972, mor till kyrkans arkitekt.

Kyrkans vita skrud komponerad av Märta Gahn, 1965.

Kyrkans lila skrud inköpt från Belgien.

Råtorpskyrkan

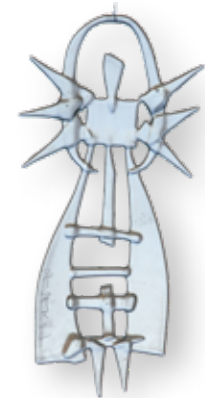
Råtorpskyrkan var från början ett ordenshus för en nykterhetsloge i stadsdelen Klara. När detta revs i början av 1950-talet tog man vara på stommen och byggde upp den till en ny logebyggnad i villaområdet Råtorp 1952. Samhället förändrades och logeverksamheten upphörde. 1965 köpte Karlstads domkyrkoförsamling byggnaden, som då kallades Råtorpsgården. Anläggningen gjordes om till kyrka och församlingslokaler 1966. Nu lades klocktornet till. Arkitektfirman HaHoLi svarade för omritningen med arkitekterna Göran Lindell och Ove Lindblom som ansvariga. Efterhand utökades församlingsverksamheten och det behövdes

ytterligare lokaler. Församlingssal, barntimmerum, kök och kontor ritades 1988 till av Skanark arkitektbyrå genom Inger Berggrén.

Kyrkorummet präglas av vad byggnaden varit från början – en enkel rektangulär möteslokal. Det uppfattas som gamla tiders långskepp med kor åt öster. Entrén är belägen under klockstapeln och de tillbyggda delarna når man via gården.

Genom att kyrkan är relativt liten och enkel i fråga om byggnadsstil passar den in i villaområdet och den park där den är belägen.

Glasängel av
Inga-Lena Klenell.

Kyrkorummet med vardagsmöblering.

Altartavla i skulpterade träfiberlameller, design Ove Lindblom, 1966.

Dopfund i trä med glaskanna. Dopskål i silver skänkt 1961. Dopservett vävd av Carl Widlund, Trångärdstorp.

Nattvardsservis i silver. Kanna skänkt 1961. Oblatskål av äldre datum skänkt 1961. Kalk och paten skänkta 1966.

Ljusstakar i glas, design Inga-Lena Klenell, 1990-talet.

Sockentyg i sitt etui. Uppsättningen är tillverkad i USA.

Vikenkyrkan

Vikenkyrkans läge längst in i Mariebergsviken är genom sin utformning ett landmärke i stadsbilden. Den är omgiven av stadsdelarna Orrholmen, Viken och Marieberg. Kyrkan byggdes 1983 och har ett modernt formspråk. Det traditionella fasadmaterialet träpanel är målat med Falu rödfärg och knyter an till den värmländska byggnadstraditionen. Kyrkan är ritad av Arkitektgruppen i Karlstad med Lars-Erik Havstad som ansvarig ar-

kitekt. Tuppen på klockstapeln utsågs 1987 till Årets kyrktupp av Svenska Kyrktuppsfrämjandet. Norra delen av kyrkan byggdes till omkring 1990. Då utvidgades lekhallen och gården blev mer avskild.

Kyrkan ligger vid en mycket trafikerad genomfartsgata, men genom att kyrkorummet saknar fönster i fasaden blir detta ett tyst rum för gudstjänst och kontemplation som inte störs av ljud från omgivningen.

Kyrkorummet, vy mot orgel och altare med ljusringen i taket.

Applikation som altartavla, Einar Forseth, sydd av Gun Engström 1961. Inköpt efter en utställning på Värmlands Museum i slutet av 1970-talet.

Lanterninen i kyrkans tak.

Kyrkskepp, fiskekutter, gjord av koministern George Elinder.

De grekiska bokstäverna alfa och omega pryder kyrkorummets vägg.

Ryggsidan av kyrkans röda skrud,
Cai Lindahl-Sonesson, 1983.

Sockentyg i nysilver skänkt 1967. Har
bland annat använts vid besök på la-
sarettet.

Dopfunt i trä, design Lars-Erik Havstad, med
skål i silver av Anna-Stina Åberg, 1984.

Triptyken **Livets tre årstider** på väggen i församlingssalen av Cai Lindahl-Sonesson, 1983.

Församlingssalen, här ansluten till kyrkorummet.

Fönster i sakristian målat av Hugo Schulz, Kristinehamn, 1937.

Silverduva i Norrstrands kyrka av Birger Haglund, 1962.

NORRSTRANDS FÖRSAMLING

Norrstrands församling bildades den 1 januari 1962 som en avknoppning från Karlstads församling vilken då bytte namn till Karlstads domkyrkoförsamling. Norrstrands församling ligger öster och norr om Klarälvens huvudfåra. Till församlingen hör Kronoparkskyrkan, Kroppkärrskyrkan, Norrstrandskyrkan och Rudskyrkan.

Kronoparskyrkan

Kronoparskyrkan ligger i ett område med centrumbebyggelse. Den är en samsarbetskyrka för Svenska kyrkan och Ekumeniakyrkan. Förutom kyrkorum och aktivitetslokaler, som utnyttjas gemensamt av kyrkorna, finns i byggnaden även stadsdelens bibliotek.

När Kronoparken planerades avsattes mark för en kyrka. Stadsdelen byggdes i början av 1970-talet och 1980 kunde kyrkan invigas. Skanarks arkitektkontor med Janne Feldt hade uppdraget att utforma kyrkan.

Glaskorset **Ett stråk av himmel – en doft av jord** av Inga-Lena Klenell, 1993, skänkt 2003.

Kronoparkskyrkan är en samarbetskyrka mellan Svenska kyrkan och Eumeniakyrkan. Från nattvardsbordet hålls även predikningar. På dopfunten står en dopskål i keramik av Karin Lööf.

Församlingslokal utanför kyrkorummet.

Kroppkärrskyrkan

Kroppkärrskyrkan ligger i Karlstads östra delar i anslutning till stadsdelen Kroppkärrs centrum med skola och livsmedelsbutik som närmaste grannar. Den invigdes hösten 1973 och var då stadsdelskyrka för de omgivande villaområdena. Kyrkorummet har formen av en stor villa och har vidbyggda församlingslokaler.

Snart nog uppstod behov av ytterligare utrymmen. En första tillbyggnad av kyrkan skedde 1985. I decem-

ber 2013 kunde ytterligare en församlingssal och en ny entré invigas.

När kyrkan byggdes 1973 ansvarade Inger Berggrén på Skanarks arkitektkontor för ritningarna. Byggnaden var från början klädd med tryckimpregnerat virke i olika dimensioner för att ge en intressant reliefverkan. Fasaderna var då oljade och virkets struktur synligt. Numera är byggnaden täckmålad.

Nattvardsservis i silver, Samuelssons silversmedja, 1973, skänkt 1981.

Altartavlan är en triptyk av Ethel Halvarsson, skapad utifrån bibeltexten Jesaja 40:3-8, 1981. Kyrkorummets bågform går igen i altartavlan. Ljusstakar och vas i mässing av Lars Holmström, 1988.

Kyrkorummet, vy mot koret. Limträbågar bär upp det högresta taket med en långsgående ljuskupol i nocken.

Norrstrandskyrkan

Kyrkskepp, huckert, gjord av komministern Georg Elinder.

Norrstrandskyrkan ligger i ett parkområde i anslutning till Sundstatjärn med Sundstagymnasiet som närmaste granne. Den är församlingskyrka för Norrstrands församling. De närliggande stadsdelarna är Norrstrand, Sundsta, Älvkullen och Hagaborg.

Kyrkan uppfördes 1959 och ritades av arkitekten Sten Hummel Gumaelius i Uppsala. Själva kyrkans fasad är spånklädd. Från början var spånet obehandlat men tjärbeströks efter en tid i svart kulör. De omkringliggande församlingslokalerna och den senare byggda

fristående administrationsbyggnaden har gråvita putsade fasader. Klockstapeln är fristående och klädd med träspån.

På 1980-talet gjordes vissa förändringar i kyrkan och en stor om- och tillbyggnad genomfördes 1991. Då fick den kringbyggda gården en takkupol och församlingslokalerna byggdes till med utrymmen för barntimme- och musikverksamhet. Det var arkitektkontoret Skarnark i Karlstad med Inger Berggrén som då svarade för ritningarna.

Kyrkorummet, vy mot koret.

Kyrkorummet, vy mot mot orgelläktaren och entrén.

Dopfund i Gotlandsmarmor.
Ritad av kyrkans arkitekt S H
Gumaelius, 1962.

Glasfönster, Jan Brazda, och krucifix, utformat av professor Herman
Sutor, Karlsruhe 1959. Altaret ritat av S H Gumaelius. Ljusstakarna på
altaret designade av Wiwen Nilsson, 1962.

Två textilkonstverk av Anna Lisa Odelqvist-Kruse. Till vänster predikstolskläde, 1962, där skeppet symboliserar kyrkan framför ett kors. Till höger bonad på kyrkorummets södra vägg, 1974.

Ikoner i kyrkans bakre del målade av Kjellaug Nordsjö, Arvika, 2014.

Ljusstakar i silver, design Wiwen Nilsson, 1962.

Brudkrona i förgyllt silver av Birger Haglund, 1959.

Nattvardsservis i silver, design Wiwen Nilsson, 1959.

Vit skrud, design Karna Olsson, 2008.

Blå skrud, design Anna Lisa Odelqvist-Kruse, 1962.

Rudskyrkan

Jesus på korset,
skulptur av Herman
Reijers, 1993.

Rudskyrkan, som invigdes 1993, ligger i södra delen av Rudstorget. Detta har sedan mitten av 1960-talet varit stadsdelen Ruds centrum. Här finns butiker, vårdcentral och aktivitetslokaler. Även servicehus och förskola ligger i närheten. Centrumanläggningen fungerar också för stadsdelen Färjestad väster om Rudsområdet mot Klarälven.

När Korsets kapell på Rudskyrkogården byggdes i slutet av 1920-talet var avsikten att detta skulle vara

kyrka för omkringliggande stadsdelar. Det visade sig dock inte fungera med en kyrka, som var intimt förknippad med en begravningsplats.

Rudskyrkan är ritad av arkitekten Hans Ericsson vid Arkitektgruppen i Karlstad. Den har en flexibel planlösning med kyrkorum och utrymmen för församlingsverksamhet. År 2013 målades kyrkorummet om i en ljus kulör. Arkitekturen visar prov på postmodernistisk stil. Klockstapeln är fristående.

Altartavla i form av en ikontriptyk symboliserande kyrkans tre stora högtider jul, påsk och pingst. Målad av Kjellaug Nordsjö, 1993.
Predikstolskläde och antependium inköpta från Belgien 1993.

Föregående sida: Kyrkorummet, vy mot altaret.

Nattvardsservis, 1993.

Ikon, målad av Kjellaug Nordsjö, 2004.

Antependier i liturgiska färger inköpta i Belgien, 1993.

De gamla kyrkstallarna vid Väse kyrka.

VÄSE-FÅGELVIKS FÖRSAMLING

Väse-Fågelviks församling ligger öster om Karlstads tätort och består av samhällena Skattkärr och Väse med jordbruksområdena norr om Vänern. Den tillkom genom en sammanslagning av Väse och Östra Fågelviks församlingar år 2006.

Väse kyrka

I och med att Nordvästra stambanan drogs fram i Värmland på 1860-talet förflyttades Väse centrum från att ha varit vid kyrkan till järnvägsstationen. Denna ligger söder om kyrkbyn och här utvecklas i dag en del av Karlstads kommun.

Väse kyrkby är en del av *Riksintresse för kulturmiljövård* enligt *Miljöbalken*. Kyrkstallarna liksom hembygdsgården och sockenstugan är viktiga inslag i miljön kring kyrkan.

Under medeltiden fanns en enkel träkyrka öster om den nuvarande kyrkan. Dagens kyrkplats togs förmodligen i bruk på 1500-talet och den första kyrkan på den här platsen tros ha varit en korskyrka av sten med ett

mycket högt och smalt torn. Så småningom enades man om att bygga en helt ny kyrka.

Arkitekten Johan Eberhard Carlberg från Stockholm fick förtroendet att svara för ritningarna.

Väse kyrka stod klar 1762. Det gamla tornet var kvar och sammanbyggdes med den nya kyrkan. År 1787 revs tornet och ett nytt uppfördes 1794.

Ett stort antal förändringar och renoveringar har utförts under årens lopp. De senaste ägde rum på 1950-talet och arkitekten Einar Lundberg, Stockholm, ansvarade för dem.

Den adliga släkten Soop, som bland annat ägt Hammars säteri, har en gravkammare under koret i kyrkan.

Den gamla järndörren i Väse kyrka som leder in till sakristian.

På 1850-talet byggdes orgelläktaren ut och orgeln installerades. Den har 19 stämmor. Melodiverket är det enda i Sverige som fortfarande fungerar från den här tiden, tillverkad av Johan Söderling, Göteborg.

Kyrkorummet har stor rymd och kan ta emot cirka 500 besökare. Den blå färgen återkommer som bottenfärg i altaret och på predikstolen samt i flera inredningsdetaljer.

Altaret med blått knäfall så som det utformades vid renoveringen 1955.

Predikstol, Börje Löfman och Alexander Brun, 1704.

Änglakapellet, 2004. Altartextil av Annika Eriksdotter.

Interiör i adelsfamiljen Soops krypta under korgolvet.

Epitafium från 1684 över avlidna ur släkten Jägerfeldt på kyrkorummets södra vägg.

Släkten Soops epitafium från senare delen av 1600-talet på kyrkorummets norra vägg.

Kyrkans äldsta inventarium är dopfunten från 1100-talet. Den skänktes på 1600-talet av inspektor Nils Carlbom. Dopfunten är av sandsten och kommer från Västergötland där typen är vanlig medan den är sällsynt i Värmland. Funten är så stor att ett litet barn kan sänkas ned helt. En dopskål i silver tillverkades 1955. Det snidade trälocket, som kom till på 1700-talet, täcker hela överdelen.

Brudkrona i förgyllt silver. Bokstaven "W" som i Wäse finns som dekoration runt kranan. Design Erik Karlsson, 1944.

Nattvardsservis. Kalk i silver av Wilhelm Smedberg, Karlstad, 1782. Oblatask och paten i silver, skänkta 1959. Kanna skänkt 1881.

Kyrkans äldsta mässhake i guldbrokad från 1741. På grund av att den är så ömtålig används den inte längre.

Mässhake, skänkt 1939. Komponerad av Märta Gahn.

Östra Fågelviks kyrka

Överstykke från den gamla predikstolstrappan, 1600-talet.

Östra Fågelviks nuvarande kyrka i sten påbörjades 1715 och invigdes 1726. Redan på 1100-talet hade det funnits en kyrka cirka 600 meter norr om den nuvarande vid Björka gård. I dag är den gamla kyrkplatsen märkt med skyltar och används vid friluftsgudstjänster i samband med dop och bröllop samt vid andra tillfällen. Traditionenligt firas på midsommardagen gudstjänst i de gamla lämningarna.

Kyrkan är utformad enligt barockens stilideal. Kyrkorummet har ett brett långhus som täcks med ett brant, skifferklätt, sadeltak och avslutas mot öster med

ett tresidigt kor. På norrsidan är sakristian vidbyggd. Tornet mot väster med ingång via vapenhuset är relativt lågt och har en skifferklädd spira. Vissa smärre kompletteringar och förändringar har gjorts genom årens lopp. Den ljusa färgsättningen, som möter dagens besökare, är från 1973 då kyrkan senast renoverades.

I dag ligger kyrkan en bit från samhället Skattkärr som har stor villa- och flerfamiljsbebyggelse. En del av kyrkans verksamhet har därför lokaliserats till församlingshemmet Mariagården, invigt 1990, centralt i Skattkärr.

Kyrkorummet, vy mot koret och kyrkans främre del.

Kyrkorummet, vy mot orgelläktaren.

Altaret, som tillverkats av Isac Schullström, stod klart 1735.

Predikstolen i renässansstil är från 1625 enligt inskriptionen i baldakintaket. Den är tillverkad av Hans Tyske i Västerås som också har gjort predikstolen i Västerås domkyrka.

Den skänktes till Karlstads nybyggda domkyrka av församlingen i Fellingsbro till invigningen år 1730 efter den förödande branden i Karlstad 1719. Predikstolen ansågs emellertid inte passa in i domkyrkan varför den skänktes vidare till Östra Fågelviks kyrka där den fortfarande finns kvar.

Dopfunt i röd kalksten från Kinnekulle, inköpt 1746.
Den har inskriptionen **Låten barnen komma till mig.**

Till dopfunten hör en skål i silver av Lars Holmström, Arvika, 1955.
Kanna i silver för dopvatten, 1973.

Brudkrona i förgyllt silver av Thure Ahlgren, Karlstad. Skänkt 1947 av Flicksyföreningen.

Vinkanna i nysilver från 1897. Nattvardskalk i silver av Petter Henning, Stockholm, 1716. Oblatask i försilvrad metall från början av 1700-talet.

Antependium, vävt av C G Widlund, Trangärdstorp, komponerat 1925 av Anna Wettergren-Behm.

Mässhake av svart sammet med dekor
rer i silveraloner och på ryggsidan en
kristusbild i drivet silver. Skänkt 1728 av
patron Abraham Ek och hans hustru på
Gunnerud.

Kyrkans innergård från norr.

VÄSTERSTRANDS FÖRSAMLING

Karlstads västra stadsdelar tillhörde ursprungligen Karlstads domkyrkoförsamling. Västerstrands församling bildades 1992 efter det att staden utvidgats västerut. Här finns endast en kyrka, Västerstrandskyrkan.

Västerstrandskyrkan

Kyrkskepp på den södra väggen i kyrkorummet är en blockskuta, tillverkad i Göteborg.

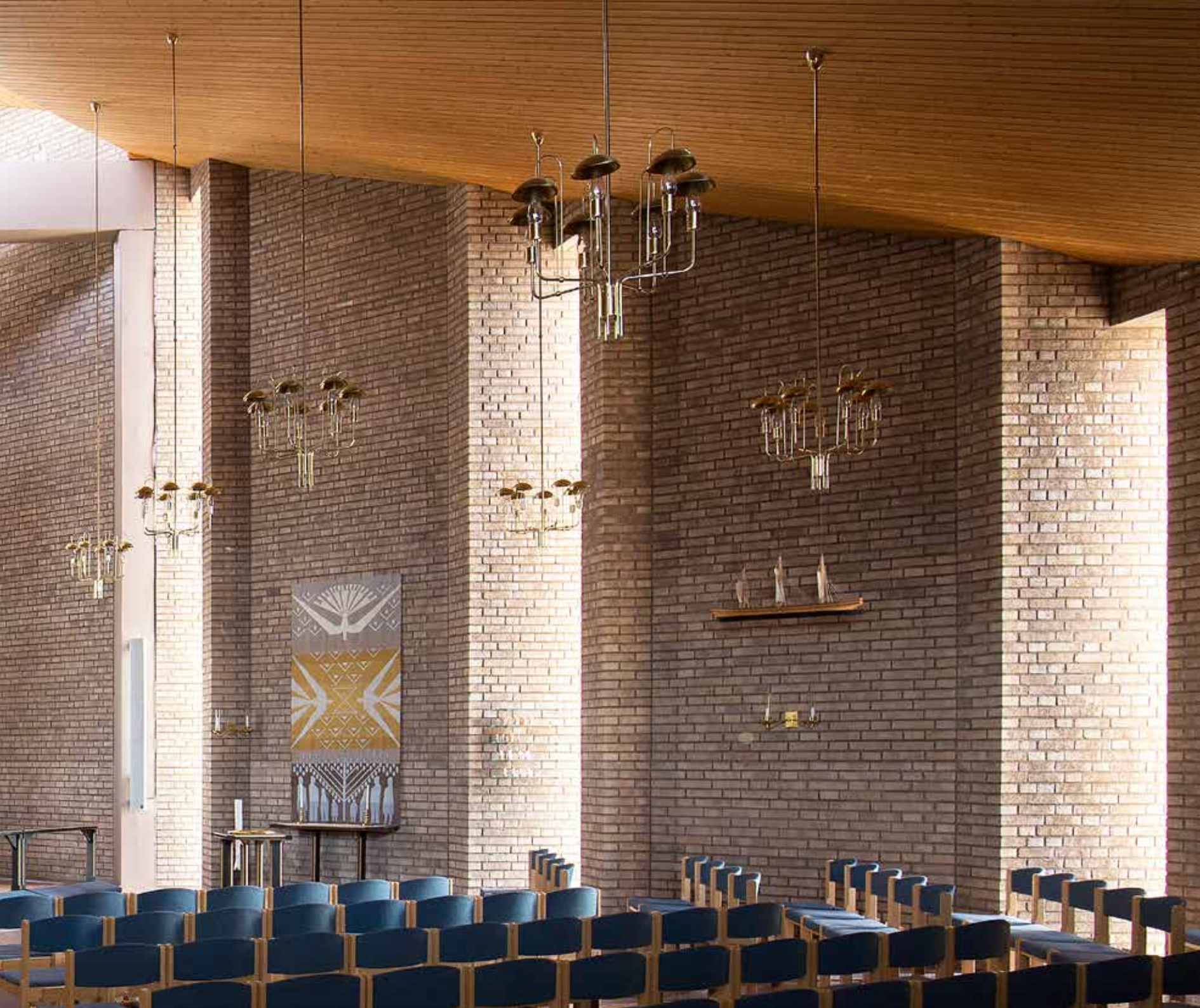
Västerstrandskyrkan ligger i de västra delarna av Karlstad. Den invigdes 1978 och var då en stadsdelskyrka för Domkyrkoförsamlingens västra delar. När Västerstrands församling bildades var det naturligt att kyrkan blev församlingskyrka. Denna, liksom flera andra kyrkor inom Karlstads tätort, är planerad med kyrkorum och församlingssal i fil, som kan läggas ihop. Skanark med Janne Feldt har svarat för ritningarna.

Kyrkan visar sig ut mot den trafikerade motorvägen och Hagalundsvägen genom att den balanserar på ett

bergskrön, som reser sig över de omgivande gatorna. I samband med invigningen kallade arkitekten kyrkan för *Kyrkan på vågornas näs*.

För att uppnå en tyst miljö inne i kyrkorummet är de höga fönstren placerade i djupa nischer vända från vägbullret och kyrkan har fått en sluten fasad mot gatorna. Som kontrast till denna står gårdsfasaden med stora fönsteröppningar. Klockstapeln, som är fristående, är placerad mot norr och är en del av den lugna gården.

Kyrkorummet kan utvidgas med den intilliggande församlingssalen.

Andaktsrum, en del av kyrkorummet.

Bilden på föregående sida:
Kyrkorummet, vy mot altaret. Altarets inredning är
designad av Janne Feldt och den vävda altartavlan av
Anna-Lisa Odelqvist Kruse.

Dopaltare med väggbonad av Ethel Halvarsson, 1990.

Bårtäcke designat och vävt av Kerstin Lindberg,
broderat av Annika Eriksdotter, 2007.

Korkåpa i vitt och guld med silverspänne av Kerstin Lindberg, 2003.

Ängel i trä snidad av Herman Reijers i vapenhuset, inköpt 2006.

Brudkrona i förgyllt silver av J Pettersson, 1937.

Brudkrona i silver av S Albechtsson, 1962.

Nattvardsservis i silver av Anna Stina Åberg, 1969.

Nattvardsservis i silver av Viktor E Johansson, 1929.

FÖRFATTARNAS REFLEKTIONER

I byggnader och genom föremål förs ett värdefullt kulturarv vidare från generation till generation. I den här boken har vi kunnat ta del av sådant i Karlstads pastorat som finns bevarat från medeltiden och fram till våra dagar. För oss har det varit en stor upplevelse att se dessa ting och att lära känna kyrkorna.

Vi framför ett varmt tack för att vi har fått medverka till att den här boken har blivit till och för att vi fått samverka med kunniga, positiva och intresserade människor. Vår förhoppning är att boken skall vara till glädje för många. Det som är skrivet i dag är viktig historia om hundra år.

INGER BERGGRÉN

Arkitekt CTH Inger Berggrén har i egenskap av arkitekt och som projektör under åren 1967-1992 ansvarat för ett stort antal byggnader, bland annat kyrko- och församlingslokaler. Under nästan femton år har hon varit länsarkitekt i Värmlands län. Hon har medverkat som författare och redaktör i ett antal publikationer.

PER BERGGRÉN

Efter sin karriär som yrkesofficer och major vid Värmlands regemente har Per Berggrén ägnat sig åt fotografering och design av böcker. Sedan 1999 har ett trettiotal böcker utkommit på hans eget förlag. Hans produktion är framför allt inriktad på böcker om Karlstad och Värmland.

KÄLLOR

Värmlands Museum och Karlstads stift: Kyrkor i Karlstads stift del 1,
ISBN 91-85224-71-5, inventerade 2002-2005.

Riksantikvarieämbetet.

Harry Nyberg-Per Berggrén: Karlstads domkyrka, ISBN 978-91-976895-3-3.

Inger Berggrén-Per Berggrén: De vackra kyrkogårdarna i Karlstads pastorat,
ISBN 978-91 976895-8-8.

Lennart Boberg: Kyrkskeppen i Karlstads församlingskyrkor, ISBN 91-973720-2-1.

Inger Brandel, präst i Karlstads pastorat.

Ingrid Emanuelsson, teologie doktor.

Inge Bredin, prost.

Personal i respektive kyrka.

Svenska kyrkan: Hemsidor för Karlstads stift, Karlstads pastorat och respektive kyrka.

Wikipedia: Kompletterande uppgifter.

Informationsskrifter i kyrkorna i Östra Fågelvik, Väse, Nyed, Älvsbacka och Norrstrand.

Information om ikonerna i Norrstrandskyrkan och Rudskyrkan.

Inventarieförteckning för respektive kyrka.

